

прегледни рад
достављен: 01.11.2023
прихваћен за објављивање: 19.12.2023
УДК 347.77
004.738.5:339

Др Гордана ДАМЈАНОВИЋ*
Др Данијела ПЕТРОВИЋ*

ИНТЕЛЕКТУАЛНА СВОЈИНА КАО ОСНОВ РАЗВОЈА ДИГИТАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Апстракт

Трансформација од економије која је била заснована на радно интензивним инвестицијама, до економије засноване на знању и иновацијама, створила је конкурентније друштво.

Међутим, трансформација економије и друштва није могућа без развијене интелектуалне својине. Неопходно је да право интелектуалне својине прати развој технологије, а то је веома тежак задатак.

Данас аутори и носиоци ауторског и сродних права све више користе тзв. незаменљиве токене (*non-fungible-tokens*) као власничке сертификате за виртуелну имовину, у циљу уновчавања својих духовних творевина. Незаменљиви токен се зове тако јер је јединствен, односно, не постоје два иста токена. NFT је најлакше схватити као дигитални „водени жиг“ који може непобитно да утврди аутентичност дигиталне датотеке – слике, видео клипа, аудио датотеке, криптовалуте. Заправо, било која компјутерски генерисана датотека може бити потписана NFT токеном.

С обзиром да се Закон о дигиталној имовини примењује у Србији од 2021. године, неопходне су и измене правила интелектуалне својине, којима ће се регулисати однос између три категорије лица, аутора оригиналног дела (онај који поседује права интелектуалне својине над делом), аутора NFT (оног који је минирао токен) и власника NFT-а (онај који је купио токен). Дигитална својина је годинама актуелна тема у Србији, а сва је прилика да ће постати још значајнија сада када је усвојен правни оквир који настоји да омогући њену даљу примену и развој.

Кључне речи: ауторска дела, сродна права, иновације, незаменљив токен, криптовалуте.

*Доцент, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, gordana.damjanovic@pr.ac.rs.

*Доцент, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, danijela.petrovic@pr.ac.rs.

1. УВОД

Глобализација је отварањем тржишта и повезивањем националних економија у светску економију створила могућности које су олакшале пословање и повезивање привредних субјеката. У исто време је националне економије учинила рањивијим, јер их је поред предности и погодности које пружа глобализација изложила деловању и ризицима који су присутни у светским економским токовима. Функционисање економије у светским размерама резултира стварањем јединственог тржишта, које у условима техничко технолошког напретка и развоја дигиталне технологије представља јединствено дигитално тржиште. Дигитално тржиште припада јединственом европском и светском тржишту која покрива дигитални маркетинг, е-трговину и телекомуникације.

Примена дигиталне технологије условила је промене у функционисању економије и традиционални начин функционисања делом прилагодила условима које савремени начин живота и рада условљава. Дигитализација омогућава повећану брзину одвијања трансакција и смањење трансакционих трошкова, што доприноси бољим резултатима. Поред промена у економској сфери дигитализација омогућава грађанима значајне предности које им дигиталне услуге омогућавају (е-управе, е-здравства, е-енергије до е-транспорта), што убрзава остваривање права и утиче на начин и ниво задовољавања потреба. Смањењем трошкова функционисања и пословања и трансформацијом пословања омогућава се пораст прихода и стварање нових производа и услуга.

2. ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА

Савремени процеси и промене које су обележиле крај 20. и почетак 21. века нераскидиво су повезани са дигитализацијом, применом технике, технологије и нових облика комуникације која је постала саставни део живота сваког од нас. Такав начин функционисања и повезивања, као и брзина трансакција и динамика кретања људи, капитала и роба захтевао је промене у области економије, односно можда су управо потребе економије условиле и изазвале бројне промене како би се потребе растућег броја становника задовољиле у што краћем времену и на ефикасан начин. У тим и таквим условима економија прераста у дигиталну економију под којом се подразумева нови модел обављања економских активности у области производње, односно пословања и пружања услуга. Концепт дигиталне економије заснован је на примени дигиталне технологије, чији се развој директно одражава на развој економије, односно може се доћи до закључка да између ових категорија постоји узрочно-последична веза. Дигитална економија класичне моделе пословања трансформише у пословање које је засновано на моделима дигиталних производа и пословања које је у потпуности или делом засновано на примени дигиталне

технологије. Поред дигиталне економије важно је указати и на дигиталну дисрупцију као процес утицаја дигиталних технологија и нових пословних модела на постојећи начин пословања, тржишну вредност и тржишну позицију компаније.

Електронско пословање које представља основ дигиталне економије не подразумева само могућност куповине и продаје роба и услуга, већ обављање великог броја трансакција путем ИКТ. Поред размене електронско пословање се односи и на пословне трансакције у области јавне управе, здравства, банкарства, туризма и сл. (Petrović, 2018: 423). Иако се под дигиталном економијом најчешће подразумева економија заснована на интернет пословању, електронској трговини и банкарству, она обухвата много више од тога. Дигитална економија представља економију засновану на употреби софтвера, хардвера, апликација у свим економским областима и активностима које се одвијају између компанија, држава, али и између појединаца.

Брзина и динамика промена указују да ће у следећој деценији велики број економских активности бити заснован на дигитализацији, примени дигиталне инфраструктуре, што ће утицати на даљи развој услужне економије.

Термин „дигитална економија“ први пут је у примени 1994. године у књизи истоименог назива, дело Don Tapscotta¹, у коме је пре указао на промене у пословању које ће настати применом дигиталне технологије. Према Tapscottu „током прве ере индустријског капитализма машине су биле средства за производњу, а најважнија имовина била је физичка и финансијска. Рад је био организован у хијерахијама и капиталисти су имали само један циљ: максимизирање њиховог личног богатства. Данас, све већи број људи схвата да ово не само да није изводљиво, него чак и угрожава планету. Потребан нам је надоградња“ (Tapscott, 1994: 49).

Основ и суштина дигиталне економије јесу знање и интернет. Основне карактеристике дигиталне економије јесу флексибилност, сарадња и брзина интерактивности међу субјектима. Као проблем активне примене дигиталних технологија и реализације дигиталне економије јавља се дигитални јаз који је нарочито приметан када се анализирају географске области и заступљеност интернет прикључка: у градским насељима Србије 78% домаћинстава има интернет прикључак, док у осталим насељима тај проценат износи 63%. Заступљеност прикључка је највећа у Београду (82%). Значајан део глобалне популације нема основне вештине које су им неопходне за успех у друштву у ком је дигитализација у успону. Последња истраживања указују на то да 44% грађана ЕУ и даље не поседује основне дигиталне вештине², што нарочито важи за одређене сегменте становништва, укључујући старија лица, мање образована лица или лица са ниским приходима.

¹ Don Tapscott један је од водећих светских ауторитета када је реч о иновацијама, медијима, економији и друштвеном утицају технологије.

² Digital Single Market – извештај Европске комисије за 2017. годину, званична интернет презентација ЕК: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=47880 (приступљено: 12. 10. 2023.)

Посматрано из угла економије и профита које примена нових технологија омогућава јасно је да је савремени начин пословања заснована на дигиталној економији убрзао бројне процесе, омогућио остваривање већег профита и великом броју корисника различитих производа и услуга учинио доступнијим њихово конзумирање. Дигитална економија данас вреди три билиона долара, а та вредност је резултат који је остварен у непуне три деценије, од како су интернет и дигиталне технологије у масовној примени. Бројне анализе и истраживања указују на значајан утицај дигиталне технологије на традиционалан начин пословања што условљава стварање инфраструктуре која би подржала даљи развој и примену дигиталних новина (Tapscott, 1994:63).

Дигитална економија је реалност за чије је несметано функционисање важно решавање питања на коме је неопходно да се додатно ради и континуирано унапређује, а то је адекватна регулација и заштита права свих корисника дигиталне економије, у чему је улога државе од посебног значаја.

3. УЛОГА ДРЖАВЕ У РЕГУЛИСАЊУ ДИГИТАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ

Значај економије која представља стуб сваке државе, у смислу развоја, напретка и положаја који има у свету је велики и представља основ развоја бројних сфера друштвеног живота. Наиме, развијена економија ствара могућности развоја науке и образовања, здравства, инфраструктуре, културе и других области. У том смислу је за државу од посебног значаја адекватно и ефикасно регулисање економске сфере, посебно у условима дигиталног начина одвијања бројних трансакција. Динамика и бројност трансакција које се одвијају на нивоу националних привреда, али и светске економије захтева од државе активно и континуирано учешће у стварању легислативног оквира којим ће се настојати остваривање заштите интереса економских субјеката, у смислу сигурности пословања. Чињеница да држава не може потпуно да испрати све промене у области дигиталне економије, или не на начин који се очекује, отвара могућности злоупотреба, али и повреде и угрожавања права економских субјеката. Управо је питање адекватне регулативе економије савременог доба изазов како за националне, тако и за међународне оквире, односно правне системе. Дефинисање правних норми којима би била регулисана дигитална економија подразумева поштовање традиционалних економских принципа и начела, уз примену и прецизирање норми којим би се регулисало функционисање дигиталне економије.

3. ЗАКОНСКИ ОКВИР ДИГИТАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ У СРБИЈИ

Четврта индустријска револуција и дигитализација постају главни катализатор иновација, модернизације, економског раста, конкурентности и свеобухватног

друштвено-економског напретка и развоја. Влада Републике Србије препознала је значај дигитализације и развоја електронске управе. Дигитализацијом, као једним од приоритета Владе Републике Србије, трансформише се начин рада јавне управе и подиже се њена економичност, транспарентност и квалитет рада. Значај дигиталне револуције илустративно је исказан и у процени Варшавског економског института да нове чланице ЕУ, које посвете одговарајућу пажњу примени иновација, информационих технологија и услуга базираних на знању, могу да очекују повећање БДП-а од 1,8% само по основу повећања ефикасности.³

У циљу прилагођавања условима функционисања савремене, односно дигиталне економије Република Србија је учинила значајан напор у смислу дефинисања и усвајања закона којима се ова област регулише. У ту сврху усвојен је Закон о електронској трговини⁴, Закон о електронском фактураисању⁵, Закон електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању⁶, Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре.⁷

4. ИНТЕЛЕКТУАЛНА СВОЈИНА И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА

Трансформација економије од оне која је била заснована на радно интензивним инвестицијама, до економије засноване на знању и иновацијама, створила је конкретније друштво. Међутим, трансформација економије и друштва није могућа без развијене интелектуалне својине. Са друге стране, право интелектуалне својине прати развој технологије.

Дигитализација је учинила дела доступним „on line“, што је утицало на промену перцепције дела од стране корисника, будући да су дела постала лако доступна. Корисници нису само пасивни, већ постају активни конзументи ауторских дела. Недозвољено коришћење ауторских дела, на жалост, све више се посматра као „нормалан“ начин стицања до информација.

Субјективно ауторско право, као апсолутно и јединствено право у себи обједињује морална и имовинско правна овлашћења, која омогућују заштиту личности аутора и дела. Аутор, као изворни носилац права, искључиво и апсолутно

³Програм ширења знања из области дигиталне трансформације „Србија дигитализује“, доступно на <https://www.ite.gov.rs/extfile/sr/4292/Program%20Srbija%20digitalizuje.pdf>, приступљено, 25.10.2023

⁴ Закон о електронској трговини, „Сл. гласник РС“, 41/2009, 95/2013, 52/2019.

⁵ Закон о електронском фактурисању, „Сл. гласник РС“, 44/2021, 129/2021, 138/2022 и 92/2023.

⁶ Закон електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању, „Сл. гласник РС“, 94/2017, 52/2021.

⁷ Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре, „Сл. гласник РС“, 99/2011, 88/2014, 31/2018 и 105/2021.

одлучује о начину коришћења дела, које опет зависи од врсте дела, али и технологије која се користи.

Субјективно ауторско право у ужем смислу, чине лично правна и имовинско правна овлашћења. Лично правна овлашћења пружају заштиту ауторовим идеалним интересима који се односе на његов стваралачки престиж и углед, као и на интелектуално-емотивну везу која постоји између аутора и његовог дела. (Марковић, Поповић, 2015:56). Намеће се питање, да ли данас, ауторско право може да одговори свом задатку, а то је, успостављање равнотеже између интереса аутора и корисника. Заштита ауторских дела је јако важна, али се мора прилагођавати технолошким променама које се не могу зауставити.

Европска Комисија је донела Директиву о ауторском праву на јединственом дигиталном тржишту⁸, којом је поштрена одговорност интернет провајдера, који ће морати унапред да се изјасне да ли материјал који објављују повређује туђа ауторска права. До доношења наведене Директиве, интернет провајдери су били у обавези, да, тек након добијања пријаве о повреди права, уклоне спорни садржај.

Платформе попут Facebook-а, Youtuba и сличне платформе, су у обавези да поставе филтере који ће “ловити” повреде. Наведена Директива је изазвала много опречних мишљења, од критика до одобравања, али је доношење оваквог прописа било неопходно, јер је тренутно стање регулаторног оквира нефункционално и неодрживо.

У оквиру WIPO - World Intellectual Property Organization, најпре су донети тзв. Интернет уговори (Уговор о ауторском праву⁹ и Уговор о интерпретацијама и фонограмима¹⁰) у којима је прописано да се право репродуковања, у потпуности примењује и у дигиталном окружењу.

Наша држава има дугу традицију заштите не само ауторских права, већ уопште, права интелектуалне својине, стога је актуелни Закон о ауторским и сродним правима, у потпуности усклађен не само са наведеном Директивом и тзв. Интернет уговорима, већ и са свим осталим релевантним прописима у овој области.

Међутим, доношењем Закона о дигиталној имовини¹¹, који је почео да се примењује од 2021. године, наметнут је још један задатак нашем законодавству у овој области, да поменути пропис ускладе са Законом о ауторским и сродним правима.

⁸ Директива о ауторском праву на јединственом дигиталном тржишту 2019/790, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/AUTO/?uri=celex:32019L07>.

⁹ Закон о потврђивању Уговора WIPO о ауторском праву, "Сл. лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 13/2002.

¹⁰ Закон о потврђивању WIPO Уговора о тумачењима и фонограмима "Сл. лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 13/2002.

¹¹ Закон о дигиталној имовини, „Сл. гласник РС“, 153/2020.

5. ЗАКОН О ДИГИТАЛНОЈ ИМОВИНИ

Закон о дигиталној имовини регулише издавање и пружање услуга повезаних не само са виртуелним валутама, већ и дигиталним токенима. Законом се регулише и трговање дигиталном имовином у Србији, пружање услуга повезаних са дигиталном имовином, заложно и фидуцијарно право на дигиталној имовини, као и утврђивање надлежности Народне банке Србије и Комисије за хартије од вредности, као надлежних органа којима је поверено спровођење закона. (Matovic, 2023). Србија се захваљујући наведеном закону, нашла међу првим државама у Европи која је усвојила један такав закон, придруживши се тада ексклузивном клубу у којем су се тада налазале само Швајцарска, Естонија, Кипар и Малта. (Mudrinic, 2023).

Поред виртуелне валуте, као врсту дигиталне имовине, Закон дефинише и дигитални токен. И криптовалуте и токени су дигитална средства која користе криптографију да обезбеде своје трансакције. Међутим, постоји неколико кључних разлика између њих. Криптовалуте су децентрализоване и користе блокчејн технологију, док токени могу бити централизовани или децентрализовани и могу, али и не морају да користе технологију блокчејна. Криптовалуте се обично користе као средство размене, док се токени често користе за представљање имовине. Криптовалуте су заменљиве, док токени могу бити заменљиви или незаменљиви. (Иалалов, 2022).

5.1. Дигитални токени

Дигитални токен се дефинише као нематеријално имовинско право које у дигиталној форми представља једно или више других имовинских права, као и право корисника дигиталног токена да му буду пружене одређене услуге. Дигитални токени подлежу одобрењу Комисије за хартије од вредности и морају бити уврштени на званичну листу дозвољених токена. Дигитални токен отвара врата новом начину прикупљања капитала, односно финансирања. Линија између дигиталних токена и виртуелних валута није јасно повучена, односно, многи облици дигиталне имовине ће у исто време имати и одлике виртуелних валута (физичка и правна лица их прихватају као средство размене) и дигиталних токена (представљају неко друго право). (Ђорђевић, 2021).

5.2. Врсте токена

Постоје различите врсте токена, попут сигурносних токена, традиционалних средстава попут деоница или деоница представљених дигитално на *blockchainu*. Затим су ту Utility токени, који власницима омогућавају приступ производима и услугама заснованим на *blockchainu*. Токени плаћања су они попут Bitcoina или Litecoina који се користе за дигитална плаћања. Али они који су изразито познати у крипто

индустрији јесу заменљиви и незаменљиви токени. (Иалалов, 2023.) **Заменљиви токени** су дизајнирани на такав начин да је сваки део токена еквивалентан другим јединицама. **Незаменљиви токени** су јединствени и не могу се мењати ни са једном другим токеном истог типа. Незаменљиве токене можемо дефинисати као јединствене дигиталне сертификате који представљају неко уметничко дело.

Своју највећу примену *non-fungible* токени (НФТ) је имао код доказивања права над бестелесним стварима односно правима на садржају који је креиран и размењује се у дигиталној форми. Уметници који су своја дела испољавали у електронским и неопипљивим облицима од појаве интернета и олакшаног протока информација имали су проблем како да остваре своја права односно спрече неконтролисано умножавање садржаја над којим имају право интелектуалне својине. Појава НФТ-а била је савршено решење да се у мору до бесконачности умножених примерака дигиталних фајлова лакше означи носилац права. (Милић, 2022).

Да би се креирао токен, потребан је дигитални новчаник са довољно средстава. Дело се постави на одговарајућу платформу на којој се тргује са незаменљивим токенима уз пажљиво праћење инструкција како да се „направи“, односно „изрудари“ незаменљив токен, опише дело и одређује цена. Да би се купио незаменљиви токен, неопходно је такође поседовање дигиталног новчаника и повезивање истог са платформом где се продају токени.

OPEN SEA је једна од познатијих платформи на којој се продају дела. Поставља се питање, шта се дешава са ауторским правима на тим ауторским делима. Због тога је неопходно направити разлику између аутора дела, који поседује права интелектуалне својине, конкретно, ауторска права на делу, аутора токена, лица, које је изрударило, односно направило токен, и власника токена, купца токена. У самом опису токена најчешће се одређује обим права власника токена. Неопходна је опрезност због могућности повреде ауторских права, када лице прода токен а није аутор дела и не поседује овлашћење од аутора за уступање истих.

Незаменљиви токени - *non-fungible* токени (НФТ), пружају могућност ауторима и колекционарима да се лакше повежу, док са друге стране, купцима гарантују куповину оригиналних дела. Због тога је неопходно и овај начин располагања ауторским делима регулисати релевантним прописима у области права интелектуалне својине, у складу са поменутиим Законом о дигиталној имовини.

И ако постоје они који тврде да је актуелност токена пролазна, чињеница је да су токени створили нови свет за ствараоце дигиталне уметности. Они могу да тргују својим делима у контролисаним условима, док скептичним купцима обезбеђују доказ о аутентичности дела. Познати музеји све више користе токене и тако стварају дигиталне токене својих вредних дела. Галерија „Уфици“ у Фиренци је претворила нека од највреднијих дела у такозване „незаменљиве токене“ (НФТ) и продаје их у посебном, дигиталном издању, а све како би опоравила буџет од тешке године која је за нама. Прво дело које је добило нови дигитални живот је Микеланђелова слика

„Дони Тондо”, односно „Света породица”, и у том облику продата је по цени од 140.000 евра. (Росић, 2021). Иако и даље звучи нестварно да људи заправо зарађују милион долара на својим графичким, музичким или неким другим креацијама, чињенице несумњиво показују да се, бар у одређеном делу света, одвија један нови и модеран начин дигиталне трговине. (Црњански, 2021). Чињеница је да је традиционално колекционарство прошлих тест времена, и како се у пракси показало да технологија и иновација увек нађу пут, не сумњамо да модерне облике инвестирања у уметност чека светла будућност.

ЗАКЉУЧАК

Пред економијом и пословањем у савременим условима живота и рада је постављен изазов да одговори на бројне технолошке трендове, што условљава дигиталну трансформацију. Развој дигиталних технологија и дигитална трансформација у наредном периоду водиће у правцу стварања платформи којима ће бити умрежени бројни стејкхолдери у стварању нове вредности.

Поред бројних предности дигитална економија условљава и бројне негативне последице које се пре свега односе на пораст потрошње електричне енергије. Дигитална економија користи десетину светске електричне енергије, што условљава пораст емисије угљеника. Велики дигитални центри користе енергију која је довољна за напајање 180000 домаћинстава, а рударење Bitcoin-а просечно троши 70,69 TWh електричне енергије, што је довољно да се напаја електричном енергијом око 6,5 милиона домаћинстава у САД (Tapscott, 1994: 163).

Иако је идеја о револуцији ауторског права помоћу blockchain технологије одлична и примамљива прилика за уклањање старих механизма који више не одговарају начину на који се ауторско окружење развијало, постоје велике компликације које треба превладати пре успешне примене ове технологије.

ЛИТЕРАТУРА

Закон о електронској трговини (Сл. гласник РС", бр. 41/2009, 95/2013 и 52/2019).

Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању ("Сл. гласник РС", бр. 94/2017 и 52/2021).

Закон о електронском фактурисању ("Сл. гласник РС", бр. 44/2021).

Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре ("Сл. гласник РС", бр. 44/2021).

Закон о трговини ("Сл. гласник РС", бр. 52/2019).

Закон о потврђивању Уговора WIPO о ауторском праву, "Сл. лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 13/2002.

Закон о потврђивању WIPO Уговора о тумачењима и фонограмима "Сл. Лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 13/2002.

Закон о дигиталној имовини, „Сл. гласник РС“, 153/2020.

Direktiva о autorskom pravu na jedinstvenom digitalnom trzistu 2019/790, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/AUTO/?uri=celex:32019L07>.

Ђорђевић Д., Појам и врсте дигиталне имовине према Закону о дигиталној имовини, <https://djordjevic-lawyer.co.rs/digitalna-iovina-zakon-o-digitalnoj-iovini/>, 10. 10. 2023.

Иалалов, Д., Заменљиви vs Незаменљиви токени (NFT): Која је разлика?, <https://mpost.io/sr/fungible-vs-non-fungible-tokens-nft-what-is-the-difference/>, 21. 10. 2023.

Марковић, С. Поповић, Д., Право интелектуалне својине. Београд. 2016.

Matovic, M., Zakon о digitalnoj imovini-opste naromene, <https://www.motika.co.rs/zakon-o-digitalnoj-iovini-opste-naromene/>, 12. 10. 2023.

Милић, Д., Појам и правни аспекти незаменљивих дигиталних токена, 2022, <https://домен.срб>, 12. 10. 2023.

Mudrinic, M., Dve godine Zakona о digitalnoj imovini: Dok se web3 razvija, regulativa u Srbiji stagnira, <https://www.netokracija.rs/zakon-o-digitalnoj-iovini-izmene-i-dopune-203689>, 11. 10. 2023.

Petrović, D. (2018). Primena koncepta elektronske trgovine u Srbiji, *Vojno delo*, 7, 423-430, str. 423.

Rosić, S., Galerija Ufici pretvorila Mikelandelovo remek-delo u "nezamenljivi token", pa ga prodala za 140.000 evra, <https://www.euronews.rs/kultura/aktuelno-iz-kulture/1127/galerija-ufici-pretvorila-mikelandelovo-remek-delo-u-nezamenljivi-token-pa-ga-prodala-za-140000-evra/vest>, 21.04.2023.

Digital Single Market – извештај Европске комисије за 2017. годину: https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=47880

Програм ширења знања из области дигиталне трансформације „Србија дигитализује“, <https://www.ite.gov.rs/extfile/sr/4292/Program%20Srbija%20digitalizuje.pdf>

Tapscott, D. (1994). *The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence*. New York: McGraw-Hill.

Crnjanski, M., Šta su to NFT tokeni i kako na njima zaraditi milione dolara?, <https://www.netokracija.rs/sta-je-to-nft-token-183447>, 12. 10. 2023.

Danijela PETROVIĆ, Ph.D,

Assistant Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

Gordana DAMJANOVIĆ, Ph.D,

Assistant Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

INTELLECTUAL PROPERTY AS THE BASIS FOR THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY

Summary

The transition from an economy based on labor-intensive investments to a knowledge and innovation-driven economy has created a more competitive society. However, this transformation of the economy and society is not possible without developed intellectual property. It is crucial for intellectual property rights to keep pace with technological developments, which is a challenging task.

Today, authors and holders of copyright and related rights increasingly use so-called non-fungible tokens (NFTs) as ownership certificates for virtual assets to monetize their intellectual creations. An NFT is called non-fungible because it is unique; there are no two identical tokens. NFTs can be understood as digital "watermarks" that can indisputably establish the authenticity of a digital file – be it an image, video clip, audio file, or cryptocurrency. In fact, any computer-generated file can be signed with an NFT token.

Considering that the Law on Digital Assets has been applied in Serbia since 2021, changes to intellectual property rules are necessary to regulate the relationship between three categories of individuals: the author of the original work (who owns intellectual property rights over the work), the author of the NFT (the one who mints the token), and the owner of the NFT (the one who purchases the token). Digital property has been a relevant topic in Serbia for years, and it is likely to become even more significant now that a legal framework has been adopted to facilitate its further application and development.

Key words: copyright, related rights, innovations, non-fungible token, cryptocurrencies.